

IDENTIFICAREA UNUI TABLOU ÎN URMA PROCESULUI DE RESTAURARE

de CONSTANTIN RITIVOIU

În urmă cu câțiva ani a fost adusă în atelierul de restaurare pictură-ulei printre alte tablouri - în special anonimi - destinate studierii și restaurării de către cadrele în curs de specializare la Muzeul de Artă al R.S.R., și lucrarea atribuită unui anonim, intitulată "Portret de femeie" aparținând Galeriei naționale și înregistrată la nr. de inventar 2335.

În procesul-verbal de restaurare întocmit (nr. 339 din 10.02.1976) se propunea : redublarea, schimbarea dimensiunilor (ajunse după restaurare de la 0,68 x 0,55 la 0,78 x 0,56), chituire, înlăturarea repictărilor și a verniului fals, curățire, vernisare și retuș.

Pictura, reprezentând un portret de femeie - tipic pentru familiile înstărite din sec. al XIX-lea din țările române -, avea o stare precară, la prima vedere dominând culori nedefinite (de exemplu albastrul rochiei tindea către verzui).

Studiind la raze ultraviolete verniul uniform ce acoperea întreaga suprafață a picturii nu lăsa să se întrevadă aproape nimic din tainele originalului.

Restaurarea tabloului a fost începută sub îndrumarea tovarășei Pia Vera Anastasiu, pictor restaurator principal la Muzeul de Artă al R.S.R. Printre primele operațiuni a fost înlocuirea vechii pânze de dublare, care nu mai asigura protecția originalului (aderență și rezistență slăbite, deformare etc.). Liantul folosit la vechea dublare, după cum am constatat în urma acțiunii mecanice pentru înlăturarea acestuia, a fost format dintr-un amestec de pastă de cereale cu coloranți. La curățire a acționat specific : multă pulbere (din cauza pierderii coeziunii în decursul vremii) și un miros specific de sacf. După efectuarea operațiunii de dublare, pictura originală (care depășea marginile vechiului șasiu) și-a schimbat dimensiunile, ajungând la cele concepute de autor (0,78 x 0,56).

Odată întinsă pe noul șasiu, mai mare, a urmat operațiunea de chituire și apoi cea de curățire. La probele efectuate am putut constata că verniul gros și uniform, ce acoperea întreaga suprafață, a fost amestecat cu pigment colorat (gălbui) cu scopul de a ascunde lipsurile de culoare și grund de pe întreaga suprafață a tabloului, cît și repictările anterioare vizibile atît cu ochiul liber, cît și la microscop. Acest verni a fost înlăturat cu greu, la început cu soluțiile pe bază de alcool și terebentină, și pentru că acestea nu au dat rezultate din

cauza uleiului prezent în compoziția verniului (după cum am constatat în procesul de restaurare), am fost nevoit să continui operațiunea folo-
sind cloroform. Chiar și așa, curățirea s-a făcut în două etape, pen-
tru că se mai găseau sub acest verni și niște scursuri de ulei în-
gălbenite. Curățirea s-a desfășurat cu greu, pentru că imediat sub
acest verni și ulei se afla stratul subțire de pictură originală. Pe
măsură ce curățirea a progresat, stratul de pictură a dobândit mai
multă prospețime : figura personajului s-a luminat, onloarea de verde
confuz a rochiei s-a transformat într-un albastru eclatant și apoi a
urmat surpriza : în partea de jos a tabloului, în dreapta, a ieșit la
lumină după înlăturarea verniului colorat o iscălitură : LIVADITTI
1841. Surpriza a fost mare : am constatat astfel că în urma unui
proces obișnuit de restaurare cu impedimentele și satisfacțiile fi-
rești, la numărul lucrărilor lui Livaditti aflate în patrimoniul Muze-
ului de Artă al R.S.R. se adaugă un nou tablou.

LIVADITTI Nicolo este fiul unui levantin de origine greacă
umblat prin Orient, Constantinopol, pictor de decoruri al Companiei
teatrale a fraților Foureaux ; ajunge la Iași prin anul 1832, în com-
pania unei trupe de actori și se stabilește aici, devenind portretis-
tul protipendadei moldovenești. Astfel, ajunge să facă și portretul
colectiv al familiei părinților poetului Vasile Alecsandri, precum și
portretul separat (după cum s-a văzut mai târziu) al mamei și sorei po-
etului. Analizînd fizionomia personajului feminin din imaginea refăcută
prin procesul de restaurare semnată de N. Levaditti și confruntînd-o
cu alt portret din depozitul Galeriei naționale (al sorei poetului), am pu-
tut constata că acest personaj reprezintă (ca multă probabilitate) un
membru al familiei lui Alecsandri. Întrucît pe vechiul șasiu se afla o
inscripție cu tuș negru specificînd că ar fi portretul Elenei Manolache
Miculescu, născută Marie Dărmănească, cred că ar fi utilă o cer-
cetare documentară, concomitent cu un studiu comparativ al lucrării
menționate și restaurate, cu opera "Portret de familie" expusă în să-
lile Muzeului de Artă, precum și cu portretul Elenei Alecsandri re-
produs în monografia Elenei Rădulescu-Pogoneanu și în Istoria lite-
raturii române a lui George Călinescu, pentru eventuala autentifica-
re și valorificare a prezumției mele.

L'IDENTIFICATION D'UN TABLEAU D'APRÈS LE PROCESSUS DE RESTAURATION

Résumé

Les opérations imposées par la restauration d'un tableau ont
facilité la détermination du nom de l'auteur, par le nettoyage de la
peinture, l'enlèvement des couches improprement additionnées et de
relevement des antérieures interventions.